

Megállapítható, hogy a cseh és a szlovák sajtó eltérően reagált az elnök szlovákiai látogatására. Sok múlott az újságok politikai irányultságán is. A legértékesebb beszámolókat a szocialista lapok jelentették meg (*Právo lidu, Robotnícke noviny, Lidové noviny, Slovenský denník*). A leggyengébb híradásokat a (népi demokratikus) *Národní listy* és a (kommunista) *Rudé právo* közölte.

A sajtó nagy érdeklődést mutatott a HSLS kongresszusa iránt is.

A szlovák lapok kivétel nélkül megjegyezték és nagyra értékelték, hogy az elnök Szlovákiában szlovákul beszélt.

Az elnök beszédei még 1936-ban könyv alakban „*Prezident medzi nás*” (Az elnök közöttünk) címmel jelentek meg. Beszédei arról tanúskodtak, hogy mélységesen megérti Szlovákiát és annak problémáit, bár sosem tagadta a csehszlovák nemzet eszméjéről vallott nézetét és a szlovák autonómia elutasítását.

Az elnök szlovákiai tartózkodásával összefüggő kritikusabb hangok a szlovák ellenzéki pártok (SNS, HSLS) részéről fogalmazódtak meg.

Beneš távozását követően a látogatás jelentőségéről és a szlovák kérdés további lehetséges megoldásáról cikkeztek. Azonban már 1937-ben megjelentek az elnököt szigorúbban bíráló hangok.

Nem véletlen, hogy Beneš elnök már mandátumának első évében ellátogatott a német határvidékre és Szlovákiába mintegy jelképesen demonstrálva Csehszlovákia legfőbb problémáit, amelyek megoldásához hozzá szeretett volna járulni.

Császári Éva

Nacionalizmus és ortodoxia: Nichifor Crainic és a szélsőjobb oldali politikai kultúra az 1930-as évek Romániájában

Clark, Rolan: Nationalism and orthodoxy: Nichifor Crainic and the political culture of the extreme right in 1930s Romania = Nationalities Papers, 40. évfolyam, 2012. január, 1. szám, 107-126. p.

Clark tanulmánya a vallás, az antiszemitizmus és a személyes versengés összjátékának egy ultranacionalista mozgalom kialakulására gyakorolt hatását vizsgálja az 1930-as évek Romániájában, Nichifor Crainic román író, szerkesztő, költő, filozófus és teológus életútját használva a kutatás alapjául. Teológusként Crainic a nacionalizmus és a román ortodoxia olyan egyvelegét hozta létre és terjesztette, melyet a két világháború kö-

zötti Románia ultranacionalista érületű lakosságának többsége készséggel elfogadott. Újságíróként számos olyan újságot szerkesztett, melyek maró támadásokat intéztek mind demokrata mind ultranacionalista politikusok ellen.

Politikusként csatlakozott a Corneliu Zelea Codreanu által vezetett Mihály Arkangyal Légiójába és A. C. Cuza Nemzeti Keresztény Védelmi Ligájához is, majd mindkettőt otthagyta, hogy megalapítsa saját Keresztény Munkáspártját. Írásai révén két kormányban is miniszteri székhez, valamint román akadémiai tagsághoz jutott. Életpályáján keresztül jól szemléltethető a megosztottsággal és belső ellenségeskedéssel küzdő román ultranacionalista mozgalom, melyet ugyanakkor összetartott egy vallásos nacionalizmust, idegengyűlöletet és antiszemitizmust ötvöző, homályos ideológia.

A tény, hogy egy olyan jelentős egyházi személy, mint Nicolae Balan elismerően ír róla a *Gandirea* lapjain, jelzi, hogy Crainic üzenete milyen fontossággal bírt nem csak az ultranacionalista mozgalom, de a román ortodox egyház számára is. Crainic hajlamos volt összemenni az egyház és az állam fogalmát, melynek köszönhetően az egyház különleges előnyökhöz juthatott jobboldali kormányzás idején, ugyanakkor lehetőségeit, hogy nem-román etnikumú embereknek tartson szertartást, nagyban korlátozták. Számos pap olvasta és terjesztette Crainic *Calendarul* című könyvét, és egyetemi katedrájának köszönhetően Crainic hatást gyakorolhatott jövőbeli papok és teológusok egy egész generációjára is. Sok tanítványa a Légió aktív tagja volt, számos kollégája jelentős ultranacionalista személyiség.

Crainicnak köszönhetően, taktikai és személyes ellentéteik ellenére, a jobboldal politikusainak és aktivistáinak nagy része elfogadta, hogy egyház és állam egy és ugyanaz a közösségi entitás, melyet előmozdítani, megvédeni és megtisztítani kötelességüket. A Clark által elemzett, Crainic 1930-as évekbeli politikai pályafutását jellemző, elkeseredett csatározások jól szemléltetik, milyen megosztott volt a korabeli román szélsőjobb, és rávilágítanak az egyéni ambíció jelentőségére a pusztá ideológiai vitákkal szemben, ha egy adott párt sikere vagy bukása a tét.

Bakaja-Dézi Tímea